

SMRT U BEČU

Danijel Silva

Prevela
Žermen Filipović

Laguna

Naslov originala

Daniel Silva

A DEATH IN VIENNA

Copyright © 2004 by Daniel Silva

Translation Copyright © 2008 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Posvećeno onima koji ubicama
i njihovim saučesnicima ne daju mira,
mom prijatelju i uredniku Nilu Najrenu,
i kao i uvek, mojoj supruzi Džejmi
i mojoj deci Lili i Nikolasu.*

Tamo gde se seku drva, mora biti i iverja,
i to se ne može izbeći.

– SS GRUPENFIRER HAJNRIH MILER
ŠEF GESTAPOA

Mi nismo izviđači. Da smo želeli da budemo izviđači,
bili bismo u Izviđačkom savezu.

– RIČARD HELMS
BIVŠI DIREKTOR CIA

PRVI DEO
ČOVEK IZ KAFEA
CENTRAL

BEČ

KANCELARIJU nije bilo lako naći i namerno je tako urađeno. Smeštena je skoro na kraju uske krivudave uličice, u bečkoj četvrti poznatijoj po noćnom životu nego po svojoj tragičnoj prošlosti, a ulaz je obeležen jedino malom mesinganom pločom s natpisom *Ratne odštete i istrage*. Znatan i vrlo vidljiv sigurnosni sistem instalirala je neka nepoznata firma iz Tel Aviva. Kamera iznad ulaza preteći gleda. Niko ne može da uđe ukoliko nema zakazan sastanak i ne donese preporuku. Posetioci moraju proći kroz fino podešeni magnetometar. Torbe i akten-tašne ozbiljno i spretno pregleda jedna od dve razoružavajuće lepe devojke. Jedna se zove Reveka, a druga Sara.

Kad uđe, posetilac se u pratnji, kroz klaustrofobični hodnik, ispunjen tamnosivim ormarima za spise, uvodi u veliku tipičnu bečku prostoriju svetlog patosa i visokih tavanica, gde su police ulegnute pod težinom bezbrojnih knjiga i fascikli. Nered nalik profesorskom je privlačan, mada ponekog uznemirava zelenkasto neprobojno staklo na prozorima koji gledaju na žalosno dvorište.

Čovek koji ovde radi neuredan je i lako ga je prenebregnuti. Za to je posebno nadaren. Ponekad, kad uđete, stoji na vrhu bibliotečkih merdevina i prelistava knjigu. Obično sedi za svojim stolom, obavijen dimom cigarete, zadubljen u hrpu spisa i

fascikli koja se izgleda nikad ne smanjuje. Na miru završi rečenicu ili nažvrlja neodređenu belešku na margini spisa, pa ustaje i pruža sitnu šaku, a brze smeđe oči obasjaju posetioca. „Eli Lavon“, skromno kaže dok se rukuje, mada svi u Beču znaju ko je na čelu *Ratnih odšteta i istraga*.

Da nije Lavonovog čuvenog ugleda, njegov bi izgled – košulja stalno umrljana pepelom, otrcani crvenkasti džemper na raskopčavanje s ojačanjima na laktovima i odrpanim porubom – delovao uznemiravajuće. Neki pretpostavljaju da Lavon nema dovoljno sredstava, drugi za njega misle da je asketa ili čak pomalo lud. Jedna žena koja je htela pomoć pri povraćaju imovine od jedne švajcarske banke zaključila je da Lavon pati od nepovratno slomljenog srca. Kako drugačije objasniti to da se nikad nije ženio? Ucveljeni izraz koji se ponekad vidi kad on misli da ga niko ne gleda? Ma šta da pretpostavlja posetilac, ishod je obično isti. Većina ga se čvrsto drži plašeći se da im ne odlebdji.

Pokaže vam da sednete na udobnu sofu. Zamoli devojke da mu ne prebacuju telefonske pozive, a zatim spoji palac i kažiprst i prinese ih ka ustima. *Kafu, molim*. Kad se dovoljno odmaknu da posetioci ne mogu da ih čuju, devojke se raspravljaju na koju je red. Reveka je Izraelka iz Haife, maslinaste kože, crnooka, tvrdoglava i vatrena. Sara je imućna američka Jevrejka iz programa Bostonskog univerziteta za proučavanje holokausta, umnija od Reveke te stoga i strpljivija. Nije joj strano da posegne za obmanom ili čak otvorenom laži ne bi li izbegla posao za koji smatra da joj je ispod časti. Reveku, iskrenu i temperamentnu, lako je nadmudriti, pa je obično Reveka ta koja tresne srebrni poslužavnik na stočić za kafu i zlovoljno se povuče.

Lavon nema osmišljeni obrazac po kojem vodi svoje sastanke. Dopušta da posetilac odredi tok. Ne smeta mu da odgovara na pitanja o samom sebi i, ukoliko mora, objašnjava kako se dogodilo da se izuzetno darovit izraelski mladi arheolog opredelio da prebira po nezavršenim poslovima holokausta umesto

po nemirnom tlu svoje otadžbine. Međutim, njegova voljnost da razgovara o svojoj prošlosti ide samo dotle. Ne priča posetiocima da je jedno kraće vreme, početkom sedamesetih, radio za poznatu izraelsku obaveštajnu službu. Ni da ga i dalje smatraju najboljim čovekom za uličnu prismotru koga je služba ikad imala. Ili da dvaput godišnje, kad ode u Izrael da vidi ostarelu majku, posećuje dobro obezbeđenu zgradu u severnom delu Tel Aviva gde svoje tajne odaje novom naraštaju. U službi se o njemu govori kao o Duhu. Njegov mentor, čovek po imenu Ari Šamron, uvek je govorio da Eli Lavon ume da nestane dok se rukujete s njim. To nije bilo daleko od istine.

Pred svojima je tih jednako kao i pored ljudi koje je uhdio za Šamrona. Cigarete puši jednu za drugom, ali uzdržaće se ukoliko to smeta gostu. Budući da je poliglota, sluša posetioce na kojem god jeziku im je zgodnije da se izražavaju. Pogled mu je saosećajan i stalozen premda je moguće primetiti kako iza tih očiju delovi slagalice dolaze na svoje mesto. Ne postavlja pitanja dok posetilac ne iznese svoj slučaj. Njegovo vreme je dragoceno i odluke brzo donosi. Zna kad je u stanju da pomogne. Zna i kada je bolje ne dirati prošlost.

Ako prihvati vaš slučaj, traži mali novčani iznos za finansiranje početnih faza istrage. To čini s приметnom nelagodnom, a ukoliko ne možete da platite, potpuno se odriče nadoknade. Glavninu operativnih sredstava prima od darodavaca, ali *Ratne odštete* teško da su profitabilno preduzeće pa je Lavon u hroničnoj novčanoj oskudici. Izvor njegovih sredstava je sporno pitanje u izvesnim krugovima u Beču, gde ga grde kao spoljnog smutljivca koga finansira međunarodna jevrejska zajednica i koji stalno gura nos tamo gde mu nije mesto. U Austriji bi mnogi voleli da *Ratne odštete* zauvek zatvore svoja vrata. Upravo zbog takvih Eli Lavon provodi dane iza zelenkastih stakala otpornih na metke.

U snežno veče početkom januara Lavon je bio sam u kancelariji, pognut nad hrpom fascikli. Tog dana nije bilo posetilaca.

U stvari, proteklo je mnogo dana otkako je Lavon prihvatio poslednji sastanak, pošto je gotovo sve svoje vreme posvetio jednom jedinom slučaju. U sedam sati je Reveka provirila kroz vrata. „Gladne smo“, reče bez ikakvog uvoda, što je tipično za Izraelce. „Daj nam nešto da jedemo.“ Iako zadivljujućeg pamćenja, Lavon je često zaboravljao na hranu. Ne dižući pogled sa spisa, mahnuo je olovkom po vazduhu kao da piše – *Spremi mi spisak, Reveka.*

Trenutak kasnije zatvorio je fasciklu i ustao. Gledao je kroz prozor i posmatrao kako sneg lagano pada po crnim ciglama u dvorištu. Zatim je obukao kaput, dvaput obmotao šal oko vrata i na glavu, s proređenom kosom, stavio kapu. Hodnikom je otišao do sobe u kojoj su devojke radile. Revekin sto je bio zatrpan nemačkim vojnim fasciklama; Sara, večiti diplomac, krila se iza hrpe knjiga. Svađale su se kao i obično. Reveka je htela indijsku hranu iz restorana koji se nalazio odmah s druge strane Dunavskog kanala; Sara je žudela za pastom iz italijanskog kafea u Karntnerstrase. Ne obraćajući pažnju na njih, Lavon je proučavao novi računar na Sarinom stolu.

„Kad je to stiglo?“, reče prekidajući im raspravu.

„Jutros.“

„Zašto imamo novi računar?“

„Zato što si stari kupio kad su još Habzburgovci vladali Austrijom.“

„Jesam li odobrio kupovinu novog računara?“

Pitanje nije bilo preteće. Devojke su vodile kancelariju. Papiri su mu stavljeni pod nos i obično ih je potpisivao i ne gledajući.

„Ne, Eli, nisi ti odobrio kupovinu. Moj otac je platio računar.“

Lavon se osmehnu. „Tvoj otac je velikodušan čovek. Molim te, zahvali mu u moje ime.“

Devojke nastaviše svoju raspravu. Kao i obično, rešile su je u Sarinu korist. Reveka je napravila spisak i pretela da će je prikaciti na Lavonov rukav. Umesto toga, ugurala mu ga je u džep

kaputa i blago ga gurnula da krene. „I nemoj usput da pijesh kafu“, reče. „Umiremo od gladi.“

Izaći iz zgrade *Ratnih odšteta i istraga* bilo je gotovo jednako teško kao i u nju ući. Lavon je ukucao niz brojeva u tastaturu na zidu pored ulaza. Kad se oglasio zvuk, otvorio je unutrašnja vrata i ušao u sigurnosnu odaju. Spoljna vrata se neće otvoriti dok ne prođe deset sekundi od zatvaranja unutrašnjih. Lavon prisloni lice uz neprobojno staklo i pogleda napolje.

Na suprotnoj strani ulice, skriven u senci na početku uskog prolaza, stajao je čovek širokih ramena, sa šeširom i u nepromotivom kišnom mantilu. Eli Lavon nije mogao da hoda ulicama Beča ili nekog drugog grada a da gotovo ritualno ne proverava prati li ga ko, i da ne primećuje lica koja se prečesto pojavljuju u previše različitih situacija. Bila je to profesionalna deformacija. Čak i izdaleka, čak i pri slaboj svetlosti, znao je da je ovog čoveka s druge strane ulice poslednjih dana video u nekoliko navrata.

Prebirao je po pamćenju, gotovo kao bibliotekar po karticama, dok se nije setio prilika u kojima ga je video. *Da, tako je. Judenplac, pre dva dana. Ti si me pratio pošto sam popio kafu s onim novinarom iz Amerike.* Zatim se setio druge prilike. Prozor bara u Šterngase. Isti muškarac, bez šešira, opušteno gleda iznad krigle piva kako Lavon žuri po biblijskom potopu posle sasvim propalog dana u kancelariji. Malo duže je trajalo dok se nije prisetio treće prilike, ali je ipak uspeo. Tramvaj broj dva, večernja gužva. Lavona je uz vrata prikovao rumeni Bečlija koji miriše na kobasice i kajsijevaču. Čovek sa šeširom je nekako uspeo da sedne i mirno je čistio nokte odsečkom tramvajske karte. On je čovek koji uživa u čišćenju, pomislio je tada Lavon. Možda zarađuje čisteći.

Lavon se okrenu i pritisnu interfon. Niko se nije javio. *Hajdemo, devojke.* Ponovo pritisnu dugme, pa se osvrnu. Muškarac u kišnom mantilu sa šeširom više nije bio tu.

Sa zvučnika se začu glas. *Reveka.*

„Jesi li već izgubio spisak, Eli?“

Lavon palcem pritisnu dugme.

„Izlazite! *Smesta!*“

Posle nekoliko sekundi Lavon je čuo bat koraka u hodniku. Devojke se pojaviše, od njega razdvojene staklenim zidom. Reveka je mirno ukucavala šifru. Sara je ćutke stajala pored nje s rukom na staklu, očiju uprtih u Lavonove.

Uopšte se nije sećao zvuka eksplozije. Reveku i Saru je progutala vatrena kugla, a zatim ih je odneo udarni talas. Vrata su izletela napolje. Lavon je odleteo uvis kao dečja igračka, raširenih ruku, leđa izvijenih kao kod gimnastičara. Njegov let je bio poput sna. Osetio je kako se okreće. Nije se sećao udarca. Znao je samo da leži na leđima u snegu i da po njemu kao grad pada slomljeno staklo. „Moje devojke“, šapnuo je dok je polako tonuo u tamu. „Moje lepe devojke.“

2

VENECIJA

CRKVA je bila mala, od terakote, građena za siromašnu parohiju *sestiere* Kanaređo. Restaurator zastade pored bočnog ulaza, iznad kojeg je u divnoj srazmeri urađena lineta,* i izvadi ključeve iz džepa nepromoćive jakne. Otključao je hrastova vrata, ukrašena velikim klinovima, i ušao. Obraze mu pomilova dašak hladnog vazduha prepun mirisa vlage i starog voska od sveća. Načas je nepomično zastao u polutami, a zatim krenuo prijatnim crkvenim brodom u obliku ravnokrakog krsta ka malenoj kapeli svetog Jeronima na desnoj strani crkve.

Restaurator se kretao lako, naizgled bez ikakvog napora. Blaga isturenost njegovih nogu upućivala je na brzinu i siguran korak. Dugo lice sužavalo se ka bradi, a tanki nos je izgledao kao istesan od drveta. Jagodice su mu bile široke, a u nemirnim zelenim očima nazirao se nagoveštaj ruskih stepa. Crna, kratko podšišana kosa na slepoočnicama bila je prošarana sedim vlasima. Bilo je to lice koje je moglo poticati s mnogih mesta, što je restaurator, uz svoj dar za jezike, valjano koristio. U Veneciji je bio poznat kao Mario Delvekjo. To mu nije bilo pravo ime.

* Fr. *lunette* – kod nas „luneta“ ili „lineta“ – polukružni deo iznad vrata ili prozora oivičen kamenim okvirom, oslikan ili ukrašen reljefom; mali prozor na svodu ili iznad vrata u obliku polumeseca. (Prim. prev.)

Oltarsku ikonu zaklanjala je skela prekrivena nepromočivim platnom. Restaurator se uhvatio za aluminijsku cev i nečujno popeo. Platforma na kojoj je radio izgledala je isto kako ju je prethodnog popodneva ostavio – tu su mu stajali četkice i paleta, pigmenti i rastvarači. Uključio je niz fluorescentnih lampi. Slika, poslednja velika oltarska ikona Đovanija Belinija, blistala je pod jakim svetlom. S leve strane stoji sveti Kristofer a na ramenima mu sedi mali Hrist. Na suprotnoj strani je sveti Luj od Tuluze, s biskupskim obeležjima, štapom u ruci i kapom na glavi, i ogrtačem od crvenog i zlatnog brokata koji mu pada s ramena. Iznad svega toga, u drugoj naporednoj ravni, ispred otvorene Knjige psalama sedi sveti Jeronim, okružen treperavim plavim nebom prošaranim sivo-smeđim oblacima. Sveci su jedan od drugog izdvojeni, stoje sami pred Bogom, toliko samotni da ih je gotovo bolno gledati. Ovo zadivljujuće delo naslikao je osamdesetogodišnjak.

Restaurator je nepomično stajao ispred visoke ploče, kao četvrta figura koju je oslikala Belinijeva vešta ruka, i prepuštao se prizoru. Posle nekoliko trenutaka izlio je malo rastvarača na paletu, dodao pigment pa razredio mešavinu arkosolvom dok nije postigao odgovarajuću gustinu i boju.

Zatim je ponovo pogledao sliku. Toplina i raskoš boja navele su istoričara umetnosti Rajmonda van Marlea na zaključak da je ovo delo Ticijanovih ruku. Uz sve dužno poštovanje, Van Marle je napravio žalosnu grešku, smatrao je restaurator. Retuširao je dela obojice umetnika i poznao njihove poteze četkicom kao bore oko rođenih očiju. Oltarska slika u crkvi svetog Jovana Zlatoustog bio je rad Belinija i nikog drugog do Belinija. Osim toga, u vreme kad je nastala, Ticijan je očajnički nastojao da zauzme Belinijevo mesto najznačajnijeg venecijanskog slikara. Restaurator je iskreno sumnjao da bi Đovani pozvao mladog, tvrdoglavog Ticijana da mu pomaže u tako važnom poslu. Van Marle bi, da je sve dobro proučio, poštedeo sebe neprijatnosti zbog ovako besmislenog stava.

Restaurator je spustio uveličavajući vizir i usredsredio se na ružičastu tuniku svetog Kristofera. Slika je bila izložena više-decenijskom nemaru, velikim temperaturnim razlikama i stalnom uticaju dima tamjana i sveća. Kristoferova odeća izgubila je mnogo od prvobitnog sjaja, a videla su se oštećenja od *pentimenti* koji su izbijali na površinu.* Restaurator je dobio dozvolu da izvrši opsežnu popravku. Njegov zadatak bio je da povrti slici prvobitnu slavu. Pri tom je morao da se potruži da to izvede tako da slika ne deluje kao da ju je jeftino i na brzinu uradio falsifikator. Ukratko, želeo je da dođe i ode ne ostavivši traga o svom prisustvu, da se čini kao da je retuširanje obavio Belini lično.

Dva sata je restaurator sâm radio, a tišinu su narušavali samo bat koraka koji je dopirao s ulice i zveket podizanja aluminijskih zaštitnih rolo-vrata. Prekidanja su počela u deset sati kad je pristigla Adrijana Zinetti, u Veneciji čuvena po veštini s kojom je umela da očisti oltar. Provirila je iza restauratorovog zastora i poželela mu ugodno jutro. Ometen u radu, podiže uveličavajući vizir i pogleda preko ivice platforme. Adrijana se namestila tako da je bilo nemoguće izbeći pogled na njen dekolte i izuzetne grudi. Restaurator ozbiljno klimnu glavom posmatrajući je kako se, sigurna poput mačke, uspinje uz skelu. Adrijana je znala da on živi sa drugom ženom, Jevrejkom iz starog geta, ali je ipak u svakoj prilici flertovala s njim kao da će još jedan privlačan pogled ili još jedan „slučajan“ dodir biti upravo onaj koji će mu srušiti odbranu. Ipak, zavidio joj je na jednostavnosti s kojom je gledala na svet. Adrijana je volela umetnost, venecijansku hranu i da je muškarci obožavaju. Izuzev toga, za malo šta je marila.

Zatim je došao mladi restaurator po imenu Antonio Politi, s naočarima za sunce i, reklo bi se, mamuran – rok zvezda

* Ital. *pentimento* (mn. *pentimenti*) – u slikarstvu, skica, crtež ili donji sloj preko kojeg je slikano i koji s vremenom izbija na površinu. (Prim. prev.)

koja stiže na još jedan intervju koji bi najradije otkazao. Antonio se nije potrudio da restauratoru poželi dobro jutro. Jedan drugog nisu voleli. U projektu *Zlatousti* Antonio je bio zadužen za glavnu oltarsku sliku Sebastijana del Pjomba. Restaurator je verovao da mladić za to nije spreman i svake večeri, pre no što bi otišao iz crkve, potajno bi se peo na Antonijevu platformu da proveri šta je uradio.

Frančesko Tijepolo, vođa projekta *Sveti Jovan Zlatousti*, poslednji je stigao, teška koraka, bradat, raspojasane bele košulje i svilenog šala oko snažnog vrata. Na venecijanskim ulicama turistima bi se često učinilo da je on Lučano Pavaroti. Venecijanci su retko pravili takvu grešku, jer je Frančesko Tijepolo vodio najuspešnije preduzeće za restauracije u čitavoj oblasti Veneto. U venecijanskim umetničkim krugovima Tijepolo je bio institucija.

„*Buongiorno*“, zapevao je Tijepolo dubokim glasom koji je odjekivao visoko u centralnoj kupoli. Zgrabio je restauratorovu platformu golemom šakom i snažno je zatresao. Restaurator, sličan gargojlu, poviri sa strane.

„Zamalo da mi uništiš sve što sam celo jutro radio, Frančesko.“

„Zato koristimo izolacioni lak.“ Tijepolo podiže belu papirnu kesu uvis. „*Cornetto*?“

„Popni se.“

Tijepolo zaglavi nogu na prvu prečku skele i podiže se. Restaurator je slušao kako se aluminijske cevi naprežu pod Tijepolovom ogromnom težinom. Tijepolo otvori kesu, pruži jedan *cornetto* sa bademima restauratoru, a sâm uze drugi. U jednom zalogaju je pojeo pola. Restaurator je sedeo na platformi dok su mu noge visile preko ivice. Tijepolo je stajao ispred oltarske slike i pažljivo posmatrao njegov rad.

„Da ne znam, mislio bih da se sinoć ovamo ušunjao stari Đovani i sâm naneo novu boju.“

„To i jeste cilj, Frančesko.“

„Jeste, ali samo retki imaju dar da u tome zaista uspeju.“ Ostatak *cornetto* mu nestade u ustima. Otresao je šećer u prahu s brade. „Kad će biti gotovo?“

„Za tri meseca, možda četiri.“

„S moje tačke gledišta, bolje za tri nego za četiri. Ali bože sačuvaj da požurujem velikog Marija Delvekja. Ima li planova za putovanje?“

Restaurator besno pogleda Tijepola preko *cornetto* i lagano odmahnu glavom. Pre godinu dana je bio prisiljen da Tijepolu oda svoje pravo ime i zanimanje. Italijan je to poverenje opravdao i nikad nikome nije otkrio taj podatak mada je s vremena na vreme, kad su bili sami, i dalje molio restauratora da kaže nekoliko reči na hebrejskom samo da bi se podsetio da je legendarni Mario Delvekjo zapravo Gabrijel Alon, Izraelac iz Doline Jezrel.

Po krovu crkve iznenada zadobova pljusak. S vrha platforme, visoko u apsidi kapele, kiša je zvučala kao bubnjanje doboša. Tijepolo podiže ruke prema nebesima kao da ponizno moli.

„Još jedna oluja. Bog neka nam pomogne. Kažu da će *aqua alta* uskoro dostići metar i po. Nisam se ni od prošle osušio. Volim ovaj grad, ali čak ni ja ne znam koliko ću još ovo moći da izdržim.“

Bila je posebno teška sezona visoke vode. Venecija je poplavljena više od pedeset puta, a do kraja zime ostala su još tri meseca. Gabrijelova kuća je poplavljena toliko puta da je sve morao iz prizemlja da premesti i stavi vodootporne barijere oko vrata i prozora.

„Umrećeš u Veneciji, baš kao i Belini“, reče Gabrijel. „A ja ću te sahraniti ispod čempresa na San Mikele, u ogromnoj kripti, kako dolikuje čoveku tvojih postignuća.“

Tijepolu se izgleda ova slika dopala iako je znao da će i on, kao i većina savremenih Venecijanaca, morati da bude nedostojno sahranjen na kopnu.

„A ti, Mario? Gde ćeš ti umreti?“

„Uz malo sreće, to će biti u vreme i na mestu koje ću sâm oda-brati. To je najbolje čemu se čovek poput mene može nadati.“

„Učini mi samo jednu uslugu.“

„Koju?“

Tijepolo je razgledao oštećenu sliku. „Završi oltarsku sliku pre nego što umreš. Duguješ to Đovaniju.“

NEKOLIKO MINUTA POSLE ČETIRI SATA oglasiše se s vrha bazilike San Marko sirene za poplavu. Gabrijel je žurno očistio četkice i paletu, ali kad je sišao sa skele i crkvenim brodom prišao glavnom ulazu, ulicom je već tekla voda visine preko deset centimetara.

Vratio se unutra. Kao i većina Venecijanaca, i on je imao nekoliko pari gumenih čizama koje je držao na nekoliko strateških tačaka kako bi ih odmah imao na raspolaganju. Par koji je čuvao u crkvi bile su njegove prve gumene čizme. Pozajmio mu ih je Umberto Konti, najveći venecijanski restaurator kod koga je Gabrijel šegrtoval. Gabrijel je bezbroj puta pokušao da mu ih vrati, ali Umberto nikad nije hteo da ih uzme. *Zadrži ih, Mario, kao i umeće koje sam ti dao. Dobro će ti poslužiti, veruj mi.*

Navukao je Umbertove izbledele stare čizme i ogrnuo se zelenim nepromočivim pončom. Sledećeg trenutka je, do pola listova u vodi, gacao kroz Salicada San Đovani Krizostomo kao maslinastomrki duh. Na Strada Nova je gradska higijenska služba tek trebalo da postavi drvene brodske stepenice zvane *passerelle* – loš znak, Gabrijel je znao, jer to znači da se očekuje toliko snažna poplava da će *passerelle* otplutati.

Kad je stigao na Rio Tera San Leonardo, voda mu je stigla skoro do vrha čizama. Skrenuo je u uličicu u kojoj se nije čulo ništa izuzev šljiskanja vode, i stigao do privremenog pešačkog mosta preko Rio di Geto Nuovo. Grupa neosvetljenih stambenih zgrada uzdizala se pred njim, značajnih jer su bile više od svih ostalih u Veneciji. Pregazio je preplavljeni prolaz i izašao

na veliki trg. Mimoišao se s dva bradata studenta ješive koji su preko poplavljenog trga na prstima išli ka sinagogi, a rese njihovih *tallit katan* su im visile uz nogavice.* Skrenuo je levo i prišao vratima s brojem 2899. Na maloj mesinganoj ploči je pisalo: „COMUNITÀ EBRAICÀ DI VENEZIA“ – JEVREJSKA ZAJEDNICA VENECIJE. Zazvonio je i s interfona se začu glas starice.

„Mario je.“

„Ona nije ovde.“

„Gde je?“

„Pomaže u knjižari. Jedna od devojaka se razbolela.“

Ušao je u stakleni dovratok nekoliko koraka dalje i navukao kapuljaču. Sleva mu je bio ulaz u najskromniji muzej u getu; zdesna – ugodna mala knjižara, topla i sjajno osvetljena. Devojka kratke plave kose sedela je na visokoj stolici za pul-tom, žurno prazneći kasu pre nego što je zalazak sunca spreči da rukuje novcem. Zvala se Valentina. Nasmejala se Gabrijelu i vrhom olovke pokazala prema velikom izlogu koji se protezao od patosa do tavanice i gledao na kanal. Žena je četvoronoške skupljala vodu koja je procurila kroz navodno nepropusne šavove kojima je staklo spojeno. Bila je upadljivo lepa.

„Rekao sam im da ovi šavovi neće izdržati“, reče Gabrijel. „Bilo je to pravo bacanje novca.“

Kjara oštro podiže pogled. U tamnoj i kovrdžavoj kosi bleškali su joj se crvenkasti i kestenjasti pramenovi. Jedva sputana šnalom na potiljku, neobuzdano joj se rasula po ramenima. Oči boje prženog šećera bile su joj prošarane zlatnim tačkicama. Menjale su boju u zavisnosti od njenog raspoloženja.

„Ne stoj tu kao idiot. Dođi ovamo i pomoz mi.“

„Ne očekuješ valjda od čoveka mojih sposobnosti...“

Beli peškir, natopljen vodom, bačen iznenađujućom snagom i preciznošću, pogodi ga posred grud. Gabrijel ga iscedi

* Hebr. *tallit katan* – „mali talit“, molitveni ogrtač. (Prim. prev.)

u kofu i kleknu pored nje. „U Beču je eksplodirala bomba“, prošaputa Kjara usana stisnutih uz Gabrijelov vrat. „Došao je. Želi da te vidi.“

VODA je zapljuskivala ulični ulaz kuće na kanalu. Kad je Gabriel otvorio vrata, voda se zatalasa po mermernom hodniku. Pogledom obuhvati štetu a zatim umorno krenu stepenicama za Kjarom. Dnevna soba bila je u dubokoj senci. Starac je stajao u kišom poprskanom prozoru koji gleda na kanal, nepomičan kao figura s Belinijeve slike. Na sebi je imao tamno poslovno odelo i srebrnu kravatu. Čelava glava mu je imala oblik metka; lice, veoma preplanulo i puno pukotina i vijuga, izgledalo je kao isklesano iz pustinjske stene. Gabrijel mu priđe. Starac ga nije primetio. Umesto toga, posmatrao je dizanje vode u kanalu, fatalistički namrštenog lica, kao da prisustvuje početku Velikog potopa koji stiže da uništi zlo u čoveku. Gabrijel je znao da će ga Ari Šamron obavestiti o nečijoj smrti. Smrt je s njima bila od početka i smrt je ostala temelj njihovog odnosa.

3

VENECIJA

U HODNICIMA i konferencijskim salama izraelskih obaveštajnih službi, Ari Šamron je bio legenda. I zaista, njega je iskovala služba. Prodirao je u kraljevske dvorove, krao tajne tiranima i ubijao neprijatelje Izraela, ponekad i golim rukama. Svoj krunski uspeh ostvario je jedne kišne noći maja 1960. godine u bednom predgrađu na severu Buenos Ajresa, kad je skočio sa zadnjeg sedišta automobila i zgrabio Adolfa Ajhmana.

Septembra 1972. premijer Golda Meir mu je naredila da pronađe i pobije palestinske teroriste koji su oteli i ubili jedanaest Izraelaca na Olimpijskim igrama u Minhenu. Gabrijel, tada student Umetničke škole *Betsalel* u Jerusalimu, koji je mnogo obećavao, nevoljno se pridružio Šamronovoj operaciji, prikladnog tajnog naziva *Božji gnev*. U hebrejskom rečniku operacije, Gabrijel je bio *aleph*, asasin. Naoružan jedino beretom kalibra dvadeset dva, u potaji je ubio šestoro ljudi.

Šamronova karijera nije bila glatki uspon uz stepenice slave. Usput je bilo dubokih dolina i pogrešnih putovanja po operativnom pustopolju. Stekao je ugled čoveka koji najpre puca pa onda razmišlja o posledicama. Nestalni temperament bio mu je jedna od najvećih odlika. Taj temperament je izazivao strah podjednako i kod prijatelja i kod neprijatelja. Neki političari

nisu podnosili Šamronovu nepostojanost. Rabin je često izbegavao njegove pozive plašeći se vesti koje će možda čuti. Peres ga je smatrao primitivnim i prognao ga je u judejsku divljinu, u penziju. Barak je, kad je Kancelarija počela da tone, Šamrona rehabilitovao i vratio ga da spase brod.

Zvanično je sada bio u penziji a njegova voljena Kancelarija u rukama potpuno modernog i nečasnog tehnokrate Leva. Ali u mnogim krugovima Šamron će uvek biti *Memuneh*, glavni. Trenutni premijer mu je stari prijatelj i saputnik. Šamronu je dao neodređenu titulu i taman toliko autoriteta da od sebe pravi opštu napast. Neki iz Bulevara kralja Saula su se kleli da se Lev potajno moli da Šamron brzo umre – i da se Šamron, tvrdo-glavi Šamron čelične volje, održava u životu samo da bi njega mučio.

Sada, stojeći ispred prozora, Šamron je staloženo rekao Gabrielu šta zna o događajima u Beču. Prethodne večeri je eksplodirala bomba u *Ratnim odštetama i istragama*. Eli Lavon je u dubokoj komi u jedinici za intenzivnu negu, u Bečkoj opštoj bolnici, a izgledi da preživi su u najboljem slučaju jedan prema dva. Njegove dve asistentkinje, Reveka Gazit i Sara Grinberg, poginule su u eksploziji. Odgovornost za napad preuzeo je ogranak Bin Ladenove organizacije Al Kaida, nepoznata grupa pod nazivom Islamske borbene ćelije. Šamron je s Gabrielom razgovarao na engleskom, svojim ubistvenim naglaskom. U venecijanskoj kući na kanalu hebrejski nije bio dozvoljen.

Kjara je u dnevnu sobu unela kafu i *rugelach*,* i smestila se između Gabrielaj i Šamrona. Od njih troje, trenutno je jedino Kjara bila u službi Kancelarije. U svojstvu *bat leveyha* njen rad

* *Rugelach* – hebr. kiflice od testa koje se prave sa krem sirom ili, češće, bez mlečnih dodataka pa se jedu uz jela od mesa ili posle njih. Pune se orasima, suvim groždem, čokoladom, marcipanom ili džemom od kajsija. (Prim. prev.)

je podrazumevao ulogu ljubavnice ili supruge operativca. Kao i sve osoblje Kancelarije, bila je obučena za fizičku borbu i upotrebu oružja. Činjenica da je na poslednjem ispitu iz pucanja osvojila više poena od Gabrielaj bila je izvor određene napeposti u njihovom domaćinstvu. Njeni tajni zadaci često su zahtevali izvesnu intimnost sa partnerom, kao što je pokazivanje prisnosti u restoranima i noćnim klubovima i spavanje u istom krevetu u hotelskim sobama ili sigurnim kućama. Romanse između operativaca i agenata koji su ih pratili zvanično su bile zabranjene, ali Gabrielaj je znao da ih život u malom prostoru i stres koji prati rad na terenu često zbližava. I sâm je jednom imao vezu sa svojom *bat leveyha* dok je bio u Tunisu. Ona je bila prelepa Jevrejka iz Marselja, zvala se Žaklin Delakroa i ta veza mu je bezmalo uništila brak. Kad bi Kjara odsustvovala, Gabrielaj bi je često zamišljao u krevetu sa drugim muškarcem. Premda nije bio sklon ljubomori, potajno je željno iščekivao dan kada će u Bulevaru kralja Saula odlučiti da je terenski rad za Kjaru preopasan.

„Ko tačno predstavlja Islamske borbene ćelije?“, upita.

Šamron napravi grimasu. „Uglavnom sitni operativci, aktivni u Francuskoj i još ponekim evropskim zemljama. Vole da pale sinagoge, skrnave jevrejska groblja i tuku jevrejsku decu na ulicama Pariza.“

„Ima li ičeg korisnog u izjavi o preuzimanju odgovornosti?“

Šamron odmahnu glavom. „Uobičajeno baljezganje o nevoljama Palestinaca i uništenju cionističke tvorevine. Najavljuju se neprestani napadi na jevrejske ciljeve u Evropi do oslobođenja Palestine.“

„Lavonova kancelarija je bila tvrđava. Kako je grupa koja koristi Molotovljeve koktele i konzerve boje u spreju uspjela da ubaci bombu u *Ratne odštete i istrage*?“

Šamron prihvati šolju od Kjare. „U austrijskoj državnoj policiji još nisu sigurni, ali veruju da je bomba možda bila

sakrivena u računar koji je ranije u toku dana dopremljen u kancelariju.“

„Verujemo li mi da su Islamske borbene ćelije sposobne da sakriju bombu u računar i prokrijumčare je u bezbednu zgradu u Beču?“

Šamron je žustro promešao šećer u kafi i polako odmahnuo glavom.

„Pa ko je to onda uradio?“

„Očigledno je da bih i ja voleo da znam odgovor na to pitanje.“

Šamron je skinuo sako i zavrnuo rukave. Poruka je bila nedvosmislena. Gabriel skrenu pogled sa Šamrona, koji ga je posmatrao ispod nadvijenih veđa, i pomisli na poslednji put kad ga je starac poslao u Beč. Bilo je to januara 1991. Kancelarija je doznala da irački obaveštajac, koji je radio u gradu, namerava da na izraelske ciljeve izvrši niz terorističkih napada koji će se poklopiti sa prvim ratom u Persijskom zalivu. Šamron je Gabrielu naredio da prati Iračanina i, ukoliko bude potrebno, preduzme preventivne radnje. Ne želeći ponovo da bude dugo razdvojen od svoje porodice, Gabriel je sa sobom poveo svoju suprugu Leu i malog sina Danija. Ne shvativši, uleteo je u zamku palestinskog teroriste po imenu Tarik al Hurani.

Izgubljen u sopstvenim mislima, Gabriel posle poduzeg trenutka najzad pogleda Šamrona. „Jesi li zaboravio da je Beč za mene zabranjeni grad?“

Šamron pripali jednu od svojih smrdljivih turskih cigareta i spusti ugašeno palidrvce na tanjirić pored kašičice. Gurnuo je naočari na čelo i skrstio ruke. Još su bile snažne, kao isprepleteni čelik ispod tankog sloja mlitave preplanule kože. Takve su mu bile i šake. Taj pokret je Gabriel mnogo puta video. Šamron nepomerljivi. Šamron nesavladivi. Istu pozu je zauzeo kad je Gabrielu poslao u Rim da prvi put ubije. Čak je i tada bio starac. On zapravo nikad nije ni bio mlad. Umesto da juri devoj-

ke po plaži u Netanji, on je bio komandant jedinice Palmaha,* borio se u prvoj bici izraelskog rata bez kraja. Mladost su mu ukrali. Zauzvrat on je ukrao Gabrielovu.

„Ponudio sam se da lično odem u Beč, ali Lev za to nije hteo ni da čuje. Zna da sam zbog naše, žaljenja vredne, tamošnje istorije ja nekakva vrsta parije. Računao je da bi Državna policija bolje saradivala ukoliko nas zastupa manje ekstremna ličnost.“

„I tvoje rešenje je da pošalješ mene?“

„Naravno, ni u kakvom službenom svojstvu.“ Ovih dana Šamron gotovo ništa nije radio u službenom svojstvu. „Ali ja bih se osećao mnogo bolje ukoliko neko kome verujem nadzire ono što se događa.“

„Imamo osoblje Kancelarije u Beču.“

„Imamo, ali njima je nadređen Lev.“

„On i jeste šef.“

Šamron sklopi oči kao da ga je Gabriel podsetio na bolnu temu. „Lev trenutno ima previše drugih problema da bi ovome posvetio zasluženu pažnju. Dečak car u Damasku pravi nezgodnu buku. Iranske mule pokušavaju da naprave Alahovu bombu, a Hamas pretvara decu u bombe i diže ih u vazduh po ulicama Tel Aviva i Jerusalima. Jedna mala eksplozija bombe u Beču neće dobiti pažnju koju zaslužuje čak i ako je meta bio Eli Lavon.“

Šamron je samilosno posmatrao Gabriela preko ruba šolje. „Znam da nemaš nikakvu želju da se vratiš u Beč, pogotovo ne posle još jedne eksplozije bombe, ali tvoj prijatelj leži u bečkoj bolnici i bori se za život! Mislio sam da želiš da saznaš ko ga je tamo smestio.“

* Hebr. *Palmach* – akronim za *Plugot Mahatz*, regularne borbene snage Hagane, nezvanične vojske Jevrejske zajednice za vreme britanske uprave u Palestini, osnovane maja 1941. za odbranu Palestine od nacističke Nemačke, i kao pomoć saveznicima u planiranoj invaziji na Siriju i Liban, tada pod vlašću višijevske Francuske. Značajne vođe Palmaha bili su, između ostalih, Moše Dajan i Jicak Rabin. (Prim. prev.)